

Kristýna DUŠKOVÁ, *Urbární rejstříky arcibiskupského panství Týn nad Vltavou 1719–1723*, České Budějovice 2018, (bakalářská práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 84 s. včetně příloh.

Posudek oponenta bakalářské práce

Bohaté prameny vznikající od pobělohorské doby z činnosti patrimoniální správy a její hospodářské administrativy představují zajímavý a vděčný studijní materiál. Jeden z dlouhodobě nejoblíbenějších a také nejdůležitějších druhů těchto pramenů, dobře využitelný pro různě zaměřené studie, představují urbáře, na které ve své bakalářské práci zaměřila pozornost Kristýna Dušková. Konkrétně si vybrala urbární rejstříky z let 1719–1723 pro panství Týn nad Vltavou, jehož staronovou vrchností bylo od restituce panství v roce 1621 pražské arcibiskupství.

Bohužel musím konstatovat, že výsledek autorčina snažení budí rozpačité pocity. Předně pramen, s nímž pracuje, pravděpodobně není v pravém smyslu slova urbární rejstřík, nýbrž na základě urbáře sestavený úroční rejstřík obročního písaře, jak je uvedeno i v originálním názvu na fotografii titulní strany pramene, která je jednou z příloh práce. I sama struktura a obsah pramene naznačují, že se původně jednalo spíš o pomocnou účetní evidenci. Nicméně nápad využít tento pramen jako vodítko pro zkoumání urbaniálních povinností poddaných je vcelku zajímavý.

V závěru práce (na s. 40) autorka uvádí, že jejím hlavním cílem „*bylo editovat urbář vltavotýnského panství z roku 1719 a zároveň zdokumentovat z pěti urbářů robotní povinnosti poddaných v letech 1719 až 1723*“. Pokud nejde o překlep a pokud tomu tak skutečně bylo, pak minimálně polovinu svého hlavního cíle nesplnila. V celé stěžejní části práce, kterou tvoří na s. 17–39 rozbor odvedených poddanských peněžních platů (úroku), stejně jako v edici, tvořící hlavní přílohu práce, totiž není pojednáno o robotních povinnostech poddaných z tohoto panství. Naturální platy jsou sice u konkrétních poddanských vesnic uvedeny, ale pouze sumárně, takže o zatížení jednotlivých hospodářů tyto informace nevyplývají.

Vlastní rozbor dat vytěžených z paleograficky poměrně náročného originálního pramene (s. 17–39), s nímž se autorka vypořádala zdařile, je zpracován pečlivě a podrobně. Je škoda, že tyto informace nezkombinovala i s údaji z katastrů o kontribučních odvodech, ale pouze se sekundární literaturou na toto téma, a že ani nedoplnila informace o dalších obvyklých urbaniálních povinnostech hospodářů (např. vůči farám, školám, špitálům, nadacím atp.), kde by robotní práce zcela jistě figurovala.

Zkoumaný materiál je bohužel vytržen z kontextu celkového systému ekonomické správy arcibiskupského panství Týn nad Vltavou. O tomto systému zde rovněž nenalzáme ani základní informace. S tím koresponduje nejasná charakteristika pramene, ale i jistá nelogičnost v koncepci práce. Nedovídáme se prakticky nic o mechanismu vzniku ani o účelu, který editovaný dokument měl plnit. Dostáváme k dispozici jen přehledy skutečně splněných

peněžních povinností poddanských hospodářů vůči pozemkové vrchnosti. O rekonstrukci celkového urbaniálního zatížení vltavotýnských poddaných se autorka vlastně vůbec nepokusila. To by jí totiž umožnil jen skutečný urbář typu soupis, jakým je například autorkou několikrát zmiňovaný Broumovský urbář. Není mi známo, zda se pro Týn nad Vltavou ve fondu APA takový pramen dochoval.

Sama edice rejstříku z roku 1719 je zajímavým počinem, včetně zvolené tabulkové formy, která odpovídá podobě originálního archivního materiálu, s nímž autorka pracovala. Ediční zpracování je rovněž dobré úrovně. Bohužel, jak jsem již uvedla, mám opodstatněné podezření, že se nejedná o zásadní pramen, ale že jde o běžný pomocný správní meziproduct určený pro obročního písaře, o nejpragmatictější z pragmatických písemností, jakých vznikaly u každého velkostatku tuny a po roce 1850 se většinou skartovaly. Touto skutečností lze ostatně vysvětlit, proč je z pěti shora uvedených rejstříků kompletně pro celé panství Týn nad Vltavou dochován pouze jeden (z roku 1719). Při práci s těmito úročními rejstříky si obroční písaři „odškrtavali“ jednotlivé položky autorkou zmíněnými vodorovnými čarami, aby při konečném součtu neudělali chybu. I z toho je patrné, že jde o podklad pro konečnou účetní bilanci obročního příjmu z panství.

Poněkud nešťastný je už úvod práce, která nezačíná popisem panství, jeho polohy, rozlohy, velikosti, lidnatosti, správního členění (např. na rychty), jak by se dalo očekávat v pojednání o urbáři, nýbrž přehledem o historii města Týna nad Vltavou v 18. století, v němž ovšem není výslovně uvedeno, že jde o správní centrum stejnojmenného panství (což nemusí být vždy samozřejmost). Skloubit informace z děl katolického kněze Josefa Sakaře a marxisty Karla Pletzera ve smysluplný text by asi bylo oříškem i pro mnohem zkušenějšího badatele. Jen tak si lze vysvětlit některé nešťastné formulace: *královská komora nabídla Týnu nad Vltavou zástavu Týna nad Vltavou* (s. 8); *městu byla v roce 1609 dána práva královského města*, ačkoliv šlo společensky i právně o mnohem významnější akt jeho povýšení mezi svobodná královská podkomořská města a tedy mezi příslušníky stavovské obce (tamtéž); *arcibiskupská vrchnostenská instrukce z roku 1721 dávala městu nové výsady a povinnosti* (s. 9), ačkoli v dobovém kontextu nic takového nepřicházelo v úvahu, neboť výsady se udělovaly a práva propůjčovala (listinou privilegiálního charakteru) a povinnosti se ukládaly (např. instrukcí); atp. Nesprávně jsou uvedeny tituly hraběte Příchovského (s. 9), který byl pražským světicím biskupem a navíc koadjutorem v nemilost panovnice upadnuvšího arcibiskupa Manderscheida z Blankenheimu. Na konci 18. století v Čechách nevypukl mor nýbrž hladomor (s. 10). Primátor, obchodník a nájemce solního monopolu se jmenoval Dubský z Vitiněvsi a vůbec nebyl arcibiskupským poddaným, nýbrž nobilitovaným pražským měšťanem – jeden z jeho potomků P. Antonín baron Dubský z Vitiněvsi byl od roku 1785 jedním z prvních sídelních kanovníků katedrální kapituly u sv. Mikuláše v Českých Budějovicích.

Pramenovědnou analýzu zkoumaných rejstříků autorka provedla na s. 14–16. Zatímco vnější rozbor (myšlena je tím patrně analýza vnějších znaků) pramenů je podrobný a vcelku přesný, o vnitřním rozboru (rozuměla bych spíše analýze vnitřních znaků) pramenů totéž tvrdit nelze. Zde je spíše rozebrán obsah všech pěti rejstříků, ale jejich přesná diplomatická

charakteristika a zejména zařazení do systému úředních písemností hospodářské správy velkostatku zde chybí.

Na závěr jsem si ponechala nejméně závažnou připomínku formálního charakteru. Konečná redakce textu předkládané práce se patrně odehrávala ve velkém časovém presu. Rušivě totiž v úvodní části působí množství překlepů, chybějících či nadbytečných předložek, neopravených předložkových pádů u podstatných jmen, neshod podmětu s přísudkem, vyšinutí z větné vazby a chybějících interpunkčních znamének, stejně jako tabulky (poměrně malé) roztržené na dvě části na různých stránkách.

Práce jinak obsahuje všechny další nezbytné náležitosti, jako je seznam zkratek, přehled použitých pramenů a literatury, a samozřejmě edice rejstříku z roku 1719 včetně ediční poznámky a další pěkně a vhodně zvolené přílohy. Oceňuji zejména to, že autorka nezapomněla přidat mapku panství.

Na základě shora uvedených skutečností musím konstatovat, že se Kristýna Dušková sice snažila naplnit zadání, ale její práce bohužel vykazuje řadu nedostatků. Sice ji doporučuji k obhajobě, ale navrhuji její hodnocení stupněm **d o b ř e**.

České Budějovice, 23. srpna 2018

Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.